

Advies voor richtlijnen
voor het milieu-effectrapport
landinrichtingsproject Achtkarspelen - Zuid

9 december 1993

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Advies

Advies voor richtlijnen m.e.r. landinrichtingsproject Achtkarspelen - Zuid /
[Commissie voor de milieu-effectrapportage].

- Utrecht : Commissie voor de milieu-effectrapportage

ISBN 90-5237-622-0

Trefw.: milieu-effectrapportage; Achtkarspelen / landinrichting; Achtkarspelen.

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Advies

Advies voor richtlijnen m.e.r. landinrichtingsproject Achtkarspelen - Zuid /
[Commissie voor de milieu-effectrapportage].
- Utrecht : Commissie voor de milieu-effectrapportage
ISBN 90-5237-622-0
Trefw.: milieu-effectrapportage; Achtkarspelen / landinrichting; Achtkarspelen.

commissie voor de milieu-effectrapportage

aan het College van Gedeputeerde
Staten van Friesland
Postbus 20120
8900 HM LEEUWARDEN

uw kenmerk
RM/93-67662

uw brief
d.d. 27 september 1993

ons kenmerk
U916-93/Si/nm/550-24

onderwerp
Advies voor richtlijnen voor het milieu-
effectrapport landinrichtingsproject
Achtkarspelen-Zuid

doorkiesnr.
030 - 347634

Utrecht,
10 december 1993

Met bovengenoemde brief stelde u de Commissie voor de milieu-effectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid een advies voor richtlijnen uit te brengen voor een milieu-effectrapport (MER) ten behoeve van de besluitvorming over Landinrichtingsproject Achtkarspelen-Zuid. Overeenkomstig artikel 7.14 van de Wet Milieubeheer (Wm) bied ik u hierbij het advies van de Commissie aan.

De Commissie hoopt met haar advies een constructieve bijdrage te leveren aan de totstandkoming van de richtlijnen voor het MER. Zij zal gaarne vernemen hoe u gebruik maakt van haar aanbevelingen.

Hoogachtend,

ir. K.H. Veldhuis
voorzitter van de werkgroep m.e.r.

Advies voor richtlijnen voor
het milieu-effectrapport
Landinrichtingsproject Achtkarspelen-Zuid

Advies op grond van artikel 7.14, eerste lid van de Wet milieubeheer voor richtlijnen voor het milieu-effectrapport over het landinrichtingsproject Achtkarspelen-Zuid; uitgebracht aan Gedeputeerde Staten van de provincie Friesland door de Commissie voor de milieu-effectrapportage: namens deze,

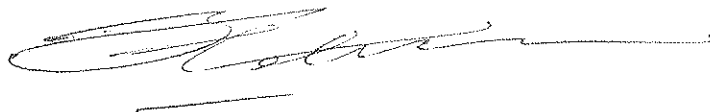
de werkgroep m.e.r. Landinrichtingsproject Achtkarspelen-Zuid

de secretaris

mr. R.J. Sielcken

de voorzitter

ir. K.H. Veldhuis

Utrecht, 9 december 1993

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
Samenvatting	1
1 Inleiding	3
2 Probleemstelling, beleid en doelstelling	4
2.1 Algemeen	4
2.2 Probleemstelling	4
2.3 Beleid en besluitvorming	5
2.4 Doelstellingen	6
3 Voorgenomen activiteit en alternatieven	7
3.1 Algemeen	7
3.2 Voorgenomen activiteit	8
3.3 Alternatieven	8
3.3.1 Alternatieven op basis van varianten en thema's	8
3.3.2 Inrichting en vormgeving	9
3.4 Beheer als indirecte maatregel	10
3.5 Beschrijving van de alternatieven	11
3.5.1 Meest milieuvriendelijke alternatief	11
3.5.2 Nulalternatief	12
4 Bestaande toestand en autonome ontwikkeling van het milieu, milieugevolgen van de alternatieven	12
4.1 Algemeen	12
4.2 Specifieke aandachtspunten	13
5 Vergelijking van alternatieven	17
6 Leemten in kennis; evaluatie	17
7 Vorm en presentatie van het MER	18
8 Samenvatting van het MER	19

i.

Bijlagen

1. Brief van het bevoegd gezag d.d. 27 september 1993 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen
2. Openbare bekendmaking in Staatscourant nr. 186 d.d. 29 september 1993
3. Projectgegevens
4. Lijst van inspraakreacties

SAMENVATTING

In het gebied ten noorden van Drachten heeft de landinrichtingscommissie 'Achtkarspelen-Zuid' het voornemen een herinrichting uit te voeren. De initiatiefnemer stelt daarvoor een voorontwerp-landinrichtingsplan opstelt. Het herinrichtingsgebied ligt in de gemeente Achtkarspelen en heeft een oppervlakte van circa 5850 ha. Het provinciale bestuur van Friesland treedt op als bevoegd gezag.

Probleemstelling, beleid en doelstelling

Knelpunten in de ruimtelijke inrichting van het gebied hebben geleid tot het in voorbereiding nemen van het project. In het MER dienen deze knelpunten op het vlak van onder meer landbouw, waterhuishouding milieuhygiëne, natuur en landschap te worden beschreven.

Het MER beschrijft de belangrijkste besluiten die randvoorwaarden stellen aan het landinrichtingsplan, met name het in voorbereiding zijnde streekplan (ontwerp Streekplan Friesland 1994). Daarnaast zijn relevant het te nemen besluit waarvoor het MER wordt opgesteld en besluiten die tijdens de opstelling van het voorontwerpplan en MER worden genomen die invloed uitoefenen op het voornemen. Bij het streekplan wordt aandacht gegeven aan:

- de gewenste extensivering van het landbouwkundig gebruik;
- het realiseren van kern- en natuurontwikkelingsgebieden en de inpassing van ecologische verbindingszones;
- de waterbeheersing per gebiedsdeel;
- het instandhouden van het landschap zowel vanuit het oogpunt van inrichting als beheer.

De doelstellingen dienen te worden gerelateerd aan de knelpunten en het beleid. Aangegeven dient te worden in hoeverre sprake is van onderling strijdige doelstellingen en hoe strijdige doelstellingen verenigd kunnen worden. De belangrijkste doelstellingen voor de onderhavige m.e.r. liggen op het gebied van landschap en cultuurhistorie.

Voor de landbouwkundige doelstellingen kan de wijze van bedrijfsvoering (onder andere bedrijfsstijlen) van belang zijn. Een andere belangrijke doelstelling is het realiseren van ecologische verbindingszone, ten noorden van Surhuisterveen en het tot standbrengen van aaneengesloten natuurterreinen in het Miedengebied en de Polder Buitenpost.

Voorgenomen activiteit en alternatieven

Het MER dient de voorgenomen activiteit en alternatieven daarop te beschrijven. Deze alternatieven kunnen worden opgebouwd uit varianten. Deze kunnen gekozen worden op basis van thema's. Landschap is een belangrijk thema. Daarbij kan worden uitgegaan van de restauratie van het bestaande landschap of kan worden gekozen voor 'een nieuw begin'. Deze thema's zijn op te vatten als uitersten van een bandbreedte, waarbinnen gevarieerd kan worden.

Het MER beschrijft de uitvoeringsmaatregelen met belangrijke gevolgen voor het milieu. Het MER geeft aan hoe de selectie van maatregelen die (per

deelgebied) worden beschreven, heeft plaatsgevonden. Het beheer valt buiten het directe kader van de landinrichting. Het is niettemin van belang dit aspect bij het voornemen te betrekken.

Het meest milieuvriendelijke alternatief (mma) kan opgebouwd worden uit een combinatie van varianten, waarbij gestreefd dient te worden dat varianten elkaar waar mogelijk versterken (synergie) voor wat betreft het milieu-aspect. Het mma dient een reëel alternatief te zijn. Het karakter van landinrichting brengt met zich mee dat het haalbare vooraf niet altijd bekend is. Het is daarom van belang inzicht te verschaffen in de haalbaarheidscriteria.

Het nulalternatief geeft aan wat er gebeurt in het plangebied als de voorgenomen landinrichting niet wordt uitgevoerd.

Bestaande toestand, autonome ontwikkeling van het milieu en de milieugevolgen van de voorgenomen activiteit

Als referentiesituatie voor de vergelijking van alternatieven dient de bestaande toestand van het milieu en de autonome ontwikkeling te worden beschreven. Bij de autonome ontwikkeling behoren voorziene ontwikkelingen op (boven) provinciaal niveau waarop het landinrichtingsproject geen invloed heeft. Bij de beschrijving van de landbouwkundige ontwikkeling dient te worden aangegeven welke uitgangspunten zijn gehanteerd op het gebied van het landbouwbeleid (markt- en structuurbeleid) en het generieke milieubeleid.

Voor het onderhavige project is van belang in hoeverre er wordt uitgegaan van sterke bedrijfsbeëindiging in de nabije toekomst met als gevolg van schaalvergroting of juist een verschuiving naar het uitoefenen van nevenbedrijven waarbij minder schaalvergroting optreedt.

Bij de milieugevolgen wordt aangegeven moet worden of de effecten tijdelijk of permanent, ophefbaar of onomkeerbaar zijn of negatief of positieve effecten betreft. Bijzondere aandacht moet worden besteed aan die milieugevolgen die per alternatief/variant verschillen.

De Commissie adviseert bij de beschrijving van het milieu het accent te leggen op twee schaalniveaus: de deelgebieden en het gehele plangebied.

Vergelijking van alternatieven

De alternatieven moeten bij vergelijking, althans wat hun milieu-aspecten betreft in relatie worden gezien met de autonome ontwikkeling van het milieu.

Leemten in kennis en evaluatie

Het MER dient aan te geven welke van de gevraagde gegevens niet kunnen worden geleverd, evenals de reden waarom en de betekenis van deze leemten voor de besluitvorming. Informatie die voor de besluitvorming essentieel zal zijn, zal met prioriteit moeten worden geïdentificeerd.

I

INLEIDING

In het gebied ten noorden van Drachten bestaat het voornemen tot het uitvoeren van een landinrichtingsproject. Het betreft een herinrichting waarvoor als initiatiefnemer, de landinrichtingscommissie 'Achtkarspelen-Zuid', een voorontwerp landinrichtingsplan opstelt. Het landinrichtingsproject ligt in de gemeente Achtkarspelen en heeft een oppervlakte van circa 5850 ha.

Voor dit plan wordt de procedure van milieu-effectrapportage doorlopen (m.e.r.). In die procedure stelt de initiatiefnemer bij het voorontwerp een milieu-effectrapport (MER) op. Dit rapport brengt de milieugevolgen van de herinrichting in kaart, zodat het milieu een volwaardige rol bij de besluitvorming over het herinrichtingsplan kan spelen. Het provinciale bestuur van Friesland zal over het plan besluiten en treedt in de m.e.r.-procedure op als bevoegd gezag.

In de loop van 1994 zal landinrichting m.e.r.-plichtig worden door de herziening van het Besluit milieu-effectrapportage. Als m.e.r.-plichtig besluit wordt daarin het vaststellen van het landinrichtingsplan aangewezen. Aangezien voorzienbaar is dat het voorontwerpplan gereed is na invoering van de m.e.r.-plicht (anticipatie), kan nu reeds met de m.e.r.-procedure worden begonnen.

De m.e.r.-procedure ging van start met de bekendmaking in de Staatscourant nr. 186 d.d. 29 september 1993 (zie bijlage 1) Per brief van 27 september 1993 verzochten Gedeputeerde Staten van Friesland de Commissie m.e.r. een advies voor richtlijnen voor het MER op te stellen (zie bijlage 2).

De samenstelling van de werkgroep die het advies heeft opgesteld, is gegeven in bijlage 3. De werkgroep vertegenwoordigt de Commissie voor de m.e.r. en wordt verder in dit advies aangeduid als 'de Commissie'.

Met dit advies beoogt de Commissie de milieu-aspecten van de activiteit af te bakenen en de gewenste inhoud van de richtlijnen voor het milieu-effectrapport aan te geven.

De inspraakreacties, die via het bevoegd gezag zijn ontvangen (zie bijlage 4), zijn in dit advies in beschouwing genomen. Voor zover die reacties betrekking hebben op de milieu-aspecten van de activiteit die in het MER aan de orde moeten komen, zijn deze door middel van voetnoten in het advies verwerkt.

2

PROBLEEMSTELLING, BELEID EN DOELSTELLING

Artikel 7.10, lid 1, onder c van de Wm:

Een MER bevat ten minste: "een aanduiding van de besluiten bij de voorbereiding waarvan het milieu-effectrapport wordt gemaakt, en een overzicht van de eerder genomen besluiten van overheidsorganen, die betrekking hebben op de voorgenomen activiteit en de beschreven alternatieven."

Artikel 7.10, lid 1, onder a van de Wabm:

Een MER bevat ten minste: "een beschrijving van hetgeen met de voorgenomen activiteit wordt beoogd."

2.1 Algemeen

"Landinrichting strekt tot verbetering van de inrichting van het landelijk gebied overeenkomstig de functies van dat gebied, zoals deze in het kader van de ruimtelijke ordening zijn gegeven". Met dit artikel geeft de Landinrichtingswet de meervoudige doelstelling van landinrichting aan. De functies, waarden en gebruiksvormen zoals die in het onderhavige project in het geding zijn, betreffen ondermeer landbouw, natuur, landschap, openluchtrecreatie, cultuurhistorie en archeologie. ^{1]}

Om te komen tot reële, in het MER te onderzoeken, alternatieven, is het van belang *doelstellingen* van het landinrichtingsplan zo operationeel en toetsbaar mogelijk in het MER te formuleren (zie § 2.4). Uitgangspunt voor het formuleren van doelstellingen vormen *knelpunten* in het gebied (zie § 2.2) en het *beleidskader* dat randvoorwaarden stelt aan het landinrichtingsplan (zie § 2.3).

2.2 Probleemstelling

Knelpunten in de ruimtelijke inrichting van het gebied hebben geleid tot het in voorbereiding nemen van het project. Op basis van de vier deeladviezen^{2]} en het recente overheidsbeleid zijn deze knelpunten nader gedefinieerd. In het MER dienen deze knelpunten op het vlak van onder meer landbouw, milieuhygiëne, natuur en landschap nader te worden beschreven.

In het kader van de herinrichting Achtkarspelen-Zuid dient dan ten minste aandacht besteed te worden aan:

- verkaveling: versnippering van landbouwgronden, kleine huiskavels, geringe perceelsgrootte;

---

1 In het MER moeten de gevolgen van een activiteit voor het milieu worden beschreven. Daaronder vallen in ieder geval de gevolgen voor het fysieke milieu, gezien vanuit de bescherming van mensen, planten, goederen, water, bodem en lucht en van de relaties daartussen, en ook de bescherming van esthetische, natuurwetenschappelijke en cultuurhistorische waarden.

2 De bedoelde deeladviezen zijn:

- . Advies natuur, landschap en cultuurhistorie
- . Landbouwstructuuradvies;
- . Advies openluchtrecreatie
- . Advies landschapsbouw

- waterhuishouding: onvoldoende detailontwatering, droogteschade op hoger gelegen gronden, de (verhoogde) aanvoer van gebiedsvreemd water, daling van grondwaterstand;
- natuur en landschap:
  - de afname van de omvang en dichtheid van het elzensingels op zodanige wijze dat de samenhang binnen het patroon verloren gaat;
  - de afname van de verschillen in ruimtelijke opbouw tussen de diverse geïdentificeerde deelgebieden;
  - de afname van de totale lengte aan elzensingels en houtwallen als de specifieke habitat voor flora en fauna vermindert;
  - de afname van de 'leesbaarheid' van de historische wordingsgeschiedenis van het gebied door het verdwijnen of degenereren van singels en houtwallen;
  - de afname van de herkenbaarheid van het verband tussen het bestaande landgebruik en het ruimtelijk patroon.

Aangegeven dient te worden in welke mate het instrument landinrichting de gesignaleerde knelpunten kan oplossen.

2.3 Beleid en besluitvorming

Het MER beschrijft de belangrijkste besluiten die randvoorwaarden stellen aan het landinrichtingsplan:

- streekplan Friesland en de uitwerking voor het gebied Achtkarspelen (22 februari 1998);
- in voorbereiding zijnde streekplan (ontwerp Streekplan Friesland 1994);
- provinciale waterhuishoudingsplan en de relevante waterbeheersingsplannen;
- provinciale milieuverordening en -beleidsplan;
- beheersplannen met begrenzingen van relatienotagebieden.

Overige besluiten hoeven alleen te worden besproken voor zover ze direct relevant zijn voor het voornemen en de alternatieven.

Het MER geeft inzicht in de te nemen besluiten. De volgende besluiten zijn relevant:

- te nemen besluit waarvoor het MER wordt opgesteld. Het MER beschrijft volgens welke procedure en welk tijdschema het besluit wordt genomen;
- besluiten die tijdens de opstelling van het voorontwerpplan en MER worden genomen die invloed uitoefenen op het voornemen;
- verdere besluiten die noodzakelijk zijn om het voornemen tot uitvoering te brengen en te realiseren.

Het (ontwerp)streekplan Friesland geeft in belangrijke mate de functietoedeling in het onderhavige gebied aan. Het MER dient de hoofdlijnen hiervan aan te geven voor zover relevant voor het voornemen. Verder wordt met name ingegaan op de marges en de flexibiliteit bij de verdere uitwerking van

ruimtelijk beleid dan wel concretisering door middel van ruimtelijke inrichting. Daarbij wordt aandacht worden gegeven aan:

- de gewenste extensivering van het landbouwkundig gebruik, waaronder mogelijk het afsluiten van beheersovereenkomsten buiten beheersgebieden;
- het realiseren van kern- en natuurontwikkelingsgebieden en de inpassing van ecologische verbindingzones;
- de waterbeheersing per gebiedsdeel;
- het instandhouden van het landschap zowel vanuit het oogpunt van inrichting als beheer.

Geef verder aan welke keuzen in functietoedeling nog mogelijk zijn ten behoeve van de verschillende functies, zoals recreatie en infrastructuur. Beschrijf de relatie tussen de toedeling van functies en het principe van scheiding of verweving.

Uit de beschreven plannen en regels kunnen toetsingscriteria worden afgeleid c.q. ontwikkeld. Deze criteria worden gehanteerd bij de selectie van alternatieven en bij de vergelijking en beoordeling van de gevolgen voor het milieu van de alternatieven. Het resultaat kan in een tabel worden weergegeven met de relevante normen en kwaliteitseisen en een kaart met de ruimtelijke voorwaarden.

2.4 Doelstellingen

Het MER beschrijft de doelstellingen van het plan; deze dienen te worden gerelateerd aan de knelpunten in en het beleid voor het onderhavige gebied. Tevens wordt gemotiveerd waarom gekozen is voor het instrument herinrichting om de doelstellingen te bereiken. De doelstellingen kunnen worden onderscheiden in doelstellingen gericht op:

- het herinrichtingsgebied als geheel of deelgebieden;
- te beïnvloeden functies en waarden;
- te realiseren milieudoelstellingen (bijvoorbeeld versnippering en verdroging).

Uit de verstrekte adviezen komt naar voren dat binnen bepaalde deelgebieden meerdere doelstellingen mogelijk zijn. De belangrijkste doelstellingen voor de onderhavige m.e.r. liggen op het gebied van landschap en cultuurhistorie. Bij het hanteerbaar maken van de doelstellingen kan gebruik gemaakt worden van het beleidsdocument 'Visie Landschap' van LNV³]. Daarbij wordt onderscheid gemaakt in esthetische en ecologische waarden en een duurzame economische basis voor de verschillende gebruiksvormen. Esthetische waarden zullen eerst operationeel moeten worden gemaakt. Daarbij valt te denken aan de identiteit zowel van het gehele gebied als van deelgebieden. Bij Achtkarspelen-Zuid gaat het vooral om een dicht netwerk van elzensingels en houtwallen in samenhang met de perceelsvorm, afgewisseld door enkele open gebieden. Daarnaast kent het gebied zijn eigen

---

3 Zie ook §4.2 onder landschap.

cultuur-historische patronen (de vervening en ontginning) en objecten die de wordingsgeschiedenis weergeven.

Met het oog op de landbouwkundige doelstellingen kan de wijze van bedrijfsvoering (onder andere bedrijfsstijlen) van belang zijn. Binnen het plangebied is een belangrijke groep agrariërs die de landbouw als nevenberoep uitoefent. Voor zover hieruit verschillende doelstellingen zijn te formuleren die voor het milieu relevant zijn, dienen zij te worden opgenomen in het MER.

Een belangrijke ecologische doelstelling naast integraal waterbeheer is het realiseren van ecologische verbindingzones, onder andere ten noorden van Surhuisterveen en het tot standbrengen van aaneen gesloten natuurterreinen in het Miedengebied en de Polder Buitenpost.

De doelstellingen dienen te worden gerelateerd aan de knelpunten en het beleid. Aangegeven dient te worden in hoeverre sprake is van onderling strijdige doelstellingen en hoe strijdige doelstellingen verenigd kunnen worden. De belangrijkste doelstellingen voor de onderhavige m.e.r. liggen op het gebied van landschap en cultuurhistorie.

3

VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder b van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de voorgenomen activiteit en van de wijze waarop zij zal worden uitgevoerd, alsmede van de alternatieven daarvoor, die redelijkerwijs in beschouwing dienen te worden genomen"*.

Artikel 7.10, lid 3 van de Wm:

"Tot de ingevolge het eerste lid, onder b, te beschrijven alternatieven behoort in ieder geval het alternatief waarbij de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu worden toegepast."

3.1

Algemeen

De beschrijving van het voornemen en de alternatieven in het MER richt zich op die maatregelen die van belang zijn voor het milieu. Met name de maatregelen waarin de alternatieven zich van elkaar onderscheiden verdienen de aandacht. Het voorontwerp-landinrichtingsplan richt zich volgens deze benadering op de hoofdlijnen van de besluitvorming. Maatregelen met ondergeschikte milieubetekenis hoeven niet in het MER te worden beschreven, maar kunnen bij de nadere invulling van het ontwerpplan worden gedefinieerd.

3.2 Voorgenomen activiteit

In de Startnotitie wordt de voorgenomen activiteit in algemene termen omschreven. De wijze waarop de geformuleerde doelstellingen en aandachtspunten zullen worden uitgewerkt tot een concreet inrichtingsplan is in de Startnotitie niet aangegeven. Dit is inherent aan de gevolgde methodiek bij de planvorming, waarbij pas later in het proces de vertaling zichtbaar wordt van doelstellingen naar planinhoud en maatregelen.

Voor de totstandkoming van het MER betekent dit dat de voorgenomen activiteit pas duidelijke contouren krijgt bij het opstellen van planalternatieven en opgevat kan worden als het voorkeursalternatief (§ 3.4.1).

De beschrijving van de voorgenomen activiteit wordt mede gebaseerd op ontwikkelingen zoals die in Hoofdstuk 4 onder autonome ontwikkelingen worden beschreven.

3.3 Alternatieven

3.3.1 **Alternatieven op basis van varianten en thema's**

Het MER dient alternatieven van het voornemen te beschrijven. Deze alternatieven kunnen worden opgebouwd uit varianten, waarbij drie niveau's zijn te onderscheiden. Het eerste niveau betreft de functietoedeling aan gebieden en begrenzing van die gebieden (**functietoedelings- en begrenzingsvarianten**). In het onderhavige project zijn deze elementen in het streekplan vastgelegd. Het tweede niveau betreft de mate waarin functies en waarden binnen de deelgebieden gerealiseerd kunnen worden. Het streekplan biedt voldoende ruimte om op dit niveau te variëren (**uitwerkingsvarianten**). Het derde niveau betreft het uitvoeringsniveau (**uitvoeringsvarianten**). De varianten per niveau vormen de basis voor het samenstellen van volwaardige reële alternatieven.

Thema's

De varianten kunnen gekozen worden op basis van thema's die bij voorbeeld aansluiten op de knelpunten in of de beleidsvoornemens voor het gebied.

Landschap en cultuurhistorie

In de startnotitie wordt het landschap als belangrijk thema genoemd om op te variëren. Uitgegaan kan worden van de keuze om het bestaande landschap te behouden, waarbij landbouwkundige verbeteringen zoveel mogelijk binnen de bestaande perceelsvormen en -grootte wordt uitgevoerd ('de restauratie'). Ook kan worden gekozen voor 'een nieuw begin'. Daarbij kunnen de volgende elementen aan de orde komen. De verkaveling zou dan worden aangepast aan de landbouwkundige eisen. Bepantingen en kavelsloten die daartoe een belemmering vormen, zouden worden verwijderd. Mogelijk zou nog zijn dat recreatievoorzieningen, bospercelen en bijzondere woonvoorzieningen in het buitengebied worden toegevoegd. De verwijdering en voortschrijdende aftakeling van singels zou worden

gecompenseerd door aanleg van nieuwe bossingels. Het patroon van de nieuwe beplanting kan zodanig worden ontworpen dat een verwijzing naar de voorheen bestaande toestand herkenbaar is. Binnen de landschappelijke varianten kunnen de cultuur-historische patronen versterkt worden, bijvoorbeeld door het opnieuw uitgraven en verbreden van de wijken, het accentueren van hoofdrichtingen in de ontginningsassen. De thema's 'restauratie en 'het nieuwe begin' zijn op te vatten als uitersten van een bandbreedte, waarbinnen gevarieerd kan worden. Ook in de uitwerking kan rekening worden gehouden met de verschillen die er bestaan binnen deelgebieden van het verkavelingsblok.

Natuur

Uit de deeladviezen komt naar voren dat meerdere uitwerkingen mogelijk zijn voor het realiseren van de ecologische verbindingszone ten noorden van Surhuisterveen. In de inspraak is duidelijk de behoefte naar voren gekomen van recreatief medegebruik van natuurgebieden.

Dit overzicht moet niet als enig mogelijke worden beschouwd. Het is goed voorstelbaar dat ook andere thema's zich lenen om reële alternatieven te ontwikkelen.

Integraal waterbeheer

Voor verbetering van het kwaliteits- en kwantiteitsbeheer van het oppervlakte - en grondwater zijn varianten mogelijk.

3.3.2 Inrichting en vormgeving

De maatregelen voor inrichting en vormgeving hoeven alleen beschreven te worden voor zover zij belangrijke milieugevolgen hebben. Het MER moet een duidelijk overzicht geven van de aard, schaal, intensiteit en plaats van de te beschrijven maatregelen. De maatregelen die zullen worden toegepast kunnen per alternatief verschillen.

Het MER geeft aan hoe de selectie van maatregelen die (per deelgebied) worden beschreven, heeft plaatsgevonden. Ook moet aangegeven worden in welke mate de beschreven maatregelen passen binnen de doelstellingen van het landinrichtingsproject.

Bij het beschrijven van de alternatieven richt de aandacht zich op volgende maatregelen :

Landbouw

Inrichting en vormgeving:

- kavelinrichting: egalisering, perceelsvergroting e.d.;
- waterbeheersing: scheiding van waterhuishouding voor landbouw- en natuurgebieden, detailontwatering, waterconservering;
- ontsluiting en bedrijfsverplaatsingen;

Natuur, landschap, cultuurhistorie en archeologie:

Inrichting:

- inrichting van kern- en natuurontwikkelingsgebieden en weidevogelgebieden;
- inpassing van natuurlijke, cultuur-historische of archeologische elementen;
- maatregelen voor waterconservering en optimaliseren van grondwaterstanden en kwelsituaties;
- aanleg van bufferzones;
- beplantingsmaatregelen en inpassing van ontsluiting en bebouwing ter versterking van de landschappelijke structuur (met bijzondere aandacht voor de wijken);
- inpassing en versterking van natuurlijke, cultuurhistorische en archeologische elementen en patronen (dobben, pingo's);
- veilig stellen en ontsluiten van vastgestelde archeologische waarden^{4]}

Recreatie:

- maatregelen voor recreatief medegebruik van de reservaatgebieden.

Overige maatregelen:

- maatregelen ter verbetering van de waterkwaliteit, waaronder de aanleg van riolering.

Het MER geeft aan hoe de selectie van maatregelen die (per deelgebied) worden beschreven, heeft plaatsgevonden. Ook moet aangegeven worden in welke mate de beschreven maatregelen bijdragen leveren aan het realiseren van doelstellingen van de herinrichting.

3.4 Beheer als indirecte maatregel

Het beheer van landschap en natuurgebieden enerzijds en het landbouwkundig beheer van de agrarische gronden anderzijds valt buiten het directe kader van de landinrichting. Het is niettemin van belang beide aspecten bij het voornemen te betrekken. Het realiteitsgehalte van de inrichting en de gewenste milieudoelstellingen hangen immers in belangrijke mate af van een duurzaam beheer.

Bij het formuleren van alternatieven dient daarom te worden aangegeven met welk passend beheer voor landschap en natuur de doelstellingen worden gehaald. Voorts dient te worden aangegeven welke voorwaarden bij de inrichting worden gecreëerd om dat natuur- en landschapsbeheer te kunnen realiseren. Ingegaan dient te worden op de verschillende beheervormen. Daarbij valt te denken aan het beheer door de individuele grondbezitters, een coöperatie van grondbezitters of door derden (o.a. Staatsbosbeheer).

De inrichtingsmaatregelen zullen een ander agrarisch beheer van de landbouwgronden met zich meebrengen. Dat veranderde beheer zal vervolgens effecten hebben op bijvoorbeeld bodem- en waterkwaliteit.

---

4 Zie bijlage 4, inspraakreactie nr. 4

Bij het agrarisch beheer kan aandacht besteed worden aan:

- agrarisch beheer van singels en waterlopen;
- verandering van **agrarisch beheer** als gevolg van inrichtingsmaatregelen, zoals verdeling van activiteiten over de grond, toepassing van technieken als mestinjectie, intensivering van grondgebruik;
- agrarisch beheer van relatienotagebieden.

Bij **natuurbeheer** kan aandacht besteed worden aan:

- buffer-, beheer- en reservaatgebieden;
- (grond)waterpeilen;
- landschapselementen;
- cultuur-historische en archeologische elementen en objecten (pingo's, dobben en archeologische vindplaatsen)⁵].

3.5 Beschrijving van de alternatieven

De volgende alternatieven moeten ten minste in het MER worden beschreven:

- het voorkeursalternatief (zie § 3.2; voorgenomen activiteit);
- het meest milieuvriendelijke alternatief;
- het nulalternatief.

Van ieder van de alternatieven zal het MER moeten aangeven op welke wijze zij de doelstellingen van het project realiseren.

3.5.1 Meest milieuvriendelijke alternatief

Het meest milieuvriendelijke alternatief (mma) kan opgebouwd worden uit een combinatie van varianten, waarbij gestreefd dient te worden dat varianten elkaar waar mogelijk versterken (synergie) voor wat betreft het milieu-aspect. Het mma dient en reëel alternatief te zijn. Het karakter van landinrichting brengt met zich mee dat het haalbare vooraf niet altijd bekend is. Het is daarom van belang inzicht te verschaffen in de haalbaarheidscriteria. Het is mogelijk dat de initiatiefnemer aan de hand van die criteria concludeert dat het voorkeursalternatief tevens het mma is. In die situatie dient het MER te vermelden welke maatregelen nog meer zijn overwogen en om welke (haalbaarheids)gronden zijn afgevalen. Het biedt tevens het bevoegd gezag de mogelijkheden om gemotiveerd alsnog voor meer milieuvriendelijke maatregelen te kiezen.

Naast de eerdergenoemde thema's en elementen waarop alternatieven en varianten ontwikkeld worden, kunnen onderdeel van het mma zijn:

- het bieden van mogelijkheden voor een duurzame landbouw;
- het maximaal toepassen van mitigerende maatregelen teneinde ongewenste milieu-effecten te voorkomen of verminderen (bijvoorbeeld de aanleg van hydrologische bufferzones, bodembeschermingszones, faunapassages nabij wegen)⁶];
- maatregelen die maximaal bijdragen aan het realiseren van het (VER)thema's uit het provinciaal milieubeleidsplan.

---

5 Zie bijlage 4 inspraakreactie nr. 4

6 Zie bijlage 4, inspraakreactie nr. 2

3.5.2 Nulalternatief

Het nulalternatief geeft aan wat er gebeurt in het plangebied als de voorgenomen landinrichting niet wordt uitgevoerd. Het MER moet aangeven of de doelstellingen van het project gerealiseerd kunnen worden met het nulalternatief. Als dat niet het geval is, dient de beschrijving van het nulalternatief niet als reële mogelijkheid te worden behandeld, maar alleen als uitgangspunt voor de beschrijving van de bestaande toestand van het milieu en de autonome ontwikkeling daarvan.

4 BESTAANDE TOESTAND EN AUTONOME ONTWIKKELING VAN HET MILIEU, MILIEUGEVOLGEN VAN DE ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder d van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de bestaande toestand van het milieu, voor zover de voorgenomen activiteit of de beschreven alternatieven daarvoor gevolgen kunnen hebben, alsmede van de te verwachten ontwikkeling van dat milieu, indien de activiteit noch de alternatieven worden ondernomen."*

Artikel 7.10, lid 1, onder e van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de gevolgen voor het milieu, die de voorgenomen activiteit, onderscheidenlijk de alternatieven kunnen hebben, alsmede een motivering van de wijze waarop deze gevolgen zijn bepaald en beschreven."*

4.1 Algemeen

Studiegebied

Tot het studiegebied behoort het plangebied voor de landinrichting en de aangrenzende gebieden voor zover die door de landinrichting kunnen worden beïnvloed. Per milieu-aspect (bodem, lucht, flora/fauna, grondwater, oppervlaktewater en dergelijke) kan de omvang van het studiegebied verschillen en dient de omvang ervan te worden gemotiveerd. De beschrijving dient alleen die gebiedsdelen te omvatten waar meetbare of bespeurbare veranderingen in de toestand van het milieu kunnen worden verwacht als gevolg van de onderzochte alternatieven.

Bestaande toestand en autonome ontwikkeling

Als referentiesituatie voor de vergelijking van alternatieven dient de bestaande toestand van het milieu en de autonome ontwikkeling te worden beschreven. Bij de autonome ontwikkeling behoren voorziene ontwikkelingen op (boven)provinciaal niveau waarop het landinrichtingsproject geen invloed heeft, zoals gevolgen van het nationale mestbeleid en het EG-landbouwbeleid, voor zover relevant voor de milieugevolgen.

Bij de beschrijving van de landbouwkundige ontwikkeling dient te worden aangegeven welke uitgangspunten zijn gehanteerd op het gebied van het landbouwbeleid (markt- en structuurbeleid) en het generieke milieubeleid. De mogelijke gevolgen van deze ontwikkelingen dienen te worden beschreven voor het landinrichtingsgebied. Voor het onderhavige project is van belang

in hoeverre er wordt uitgegaan van sterke bedrijfsbeëindiging in de nabije toekomst met als gevolg schaalvergroting of juist een verschuiving naar het uitoefenen van landbouw als nevenberoep waarbij minder schaalvergroting optreedt. Indien deze ontwikkeling milieugevolgen heeft, wordt deze in het MER opgenomen.

De bestaande toestand van het milieu en de autonome ontwikkeling daarvan als de landinrichting niet wordt uitgevoerd, dient te worden beschreven voor zover van belang voor het voorspellen van de gevolgen van de onderzochte alternatieven voor het milieu. Onzekerheden dienen duidelijk te worden aangegeven. Bestaande literatuur en bestaande veldbeschrijvingen, aangevuld met eventueel te verrichten onderzoek vormen de basis voor de beschrijving van de bestaande toestand en de autonome ontwikkeling. Deze beschrijvingen kunnen mogelijk niet eerder onderkende knelpunten en randvoorwaarden opleveren die een rol kunnen spelen bij de formulering van de alternatieven.

Milieugevolgen

Ten behoeve van de effectbeschrijvingen kunnen de volgende algemene richtlijnen in acht worden genomen:

- De wijze waarop de milieu-effecten zijn bepaald en beschreven dient te worden gemotiveerd. Het gaat hierbij in het bijzonder om de betrouwbaarheid en nauwkeurigheid van zowel de basisgegevens als de gebruikte methoden van voorspelling van milieu-effecten.
- Aangegeven moet worden of de effecten tijdelijk of permanent, ophefbaar of onomkeerbaar zijn; of deze op de korte of lange termijn spelen en in hoeverre cumulatie van effecten kan optreden ook door activiteiten buiten het plangebied.
- Naast de beschrijving per milieu-aspect afzonderlijk dient aandacht te worden besteed aan de onderlinge samenhang van de milieu-effecten als ook op hun invloed op het studiegebied en delen daarvan (bijvoorbeeld landschapsoecologische en hydrologische analyse en evaluatie).
- Het te verwachten resultaat en de doeltreffendheid van mitigerende maatregelen (maatregelen om de negatieve gevolgen te beperken of te compenseren) dienen te worden aangeduid; het gaat hierbij zowel om ruimtelijke als technische maatregelen.
- Naast de negatieve effecten dienen ook de positieve effecten voor het milieu te worden beschreven.
- Bijzondere aandacht moet worden besteed aan die milieu-gevolgen die per alternatief/variant verschillen.

4.2 Specifieke aandachtspunten

In deze paragraaf is aangegeven aan welke aspecten van het milieu in het MER aandacht besteed moet worden. Het gaat daarbij alleen om die milieuaspecten waarop de voorgenomen activiteit en de alternatieven invloed zullen uitoefenen. Een complete inventarisatie van het milieu is derhalve

